

Selçuklu Vakıflarına Genel Bir Bakış

Prof. Dr. İsmet KAYAOĞLU

Bugün Selçuklu vakıfları ile ilgili bilgilerimizin kaynağı taş üzerine yazılmış yazılar (kitâbeler) ve Vakıflar Genel Müdürlüğündeki vakfiyelerdir.

Burada Anadolu Selçuklularından söz edeceğimiz için sadece Türklerin Anadolu sınırları içinde tesis ettikleri vakıflara temas edilecektir. Türkler henüz Anadolu'ya gelmeden önce vakıf kurumunu tanıyor ve çok çeşitli alanlarda vakıf kuruyorlardı. Bunun, özellikle eğitim ve sağlıkla ilgili örneklerini ilk müslüman Türk devletlerinde görmekteyiz. 1071 tarihinden itibaren Anadolu'nun kapıları Türklere açıldıktan sonra, önce bir cihad ve fetih dönemi yaşanmıştır. Anadolu'nun fethi tamamlandıktan sonra, yerleşme, imar ve müesseseleşme dönemi yaşanır. Vakıflar esas, büyük eserlerini XIII. yüzyılda verir. Çünkü artık Anadolu gibi münbit topraklar üzerine yerleşen Türkler, tarım ve ticaretle uğraşarak kazançlarını arttırmışlar, bunun neticesi olarak zengin vakıflar kurmak imkânını bulmuşlardır. Türkler Anadolu'ya yerleştikten sonra burada adeta göçebe hayatını sona erdirmişler ve Anadolu'yu ebedî vatan olarak benimseyip büyük bir imar faaliyetine başlamışlardır.

Şüphesiz her toplumda yardımlaşma kurumları vardır. Her din müminlerine aralarında yardımlaşmayı, insanlara iyi muamele etmeyi öğütler. Fert olarak, iyi eğitilmiş fertler de başkalarına maddî-manevî yardımda bulunmayı ister. Hıristiyanlıkta, Musevilikte, diğer bütün büyük dinlerde bu yardımlaşma kavram ve filli bulunmaktadır. Türklerde de henüz müslüman olmadan önce, siyasi ve idarî kurumlardan başka, aralarında yardımlaşmayı sağlayan kurum ve töreler vardı. Bu bakımdan her şey müslüman olmalarından sonra başlamıyor. Daha önce bir gelenek var. Yalnız İslamiyet, getirdiği bir ta-

kım ulvi ve insanî değerler itibarıyla Türklerdeki bu yardımlaşma geleneğini daha da arttırıyor. İşte Anadolu'ya geldikten sonra bu geleneğin neşv ü nemâ için daha müsait bir ortam bulduğuna şahit olmaktadır.

Evet, Türk vakıflarının altın çağı Osmanlı İmparatorluğu'nun yaşadığı dönemdir, (XX. yüzyılın başlarına kadar) Fakat bu devrin hazırlayıcısı Anadolu Selçukluları dönemidir. Osmanlılardan önce Anadolu'da Türklerin tesis ettikleri iki büyük kurum vardır ki bunlardan biri vakıf, diğeri ahiliktir. Bu iki kuruma Türkler, bu dönemde lâıyk oldukları büyük yeri ve önemi vermişlerdir.

Selçuklular devrinin bir özelliği, devrinin diğer İslâm devletleri ile karşılaştırılınca, çeşitli türlerde vakıf yapılmış olmasıdır. Şüphesiz medeniyet seviyesi, çeşitli sosyal ihtiyaçların ve hizmetlerin nasıl karşılandığı gösterilerek açıklanabilir. Osmanlılar devrinde vakıf türlerinin sayısının bir hayli arttığını görüyoruz. Burada hangi amaçlara hizmet için vakıflar yapıldığını saymaya gerek görmüyoruz. Ama Selçuklular zamanındaki vakıfların amaçlarının çok mütenevvi olması, devri itibarıyla, dikkatimizi çekmektedir. Sırf dinî amaçların dışında sosyal tesisler bir hayli fazladır.

Selçuklu devri vakıfları hakkında tam bir değerlendirme yapmak için bu döneme ait olan bütün belgelerin okunup yayınlanması gerekir. Bu yapılmış değildir. Yapılan çalışmalar ve yayınlar ancak bir kaç araştırmacının çabaları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu, bir ekip halinde, sistematik ve sabırlı çalışmayı gerektirir.

Selçuklu dönemi ile ilgili vakıf belgeleri yani vakfiyeler Arapça'dır Osmanlılar devrinde biliyorsunuz ki Türkçe'dir. Kadı huzurunda düzen-

lenen vakıf belgeleri (vakfiyelerin) Arapça olması, ilk aşamada bir dil sorununu ortaya çıkarır. Gerçi vakfiyelerin yazıldığı dil olan Arapçayı anlamak zor değildir. Ama yer ve şahıs adlarını doğru olarak teşhir etmek tarihi ve topografik bilgileri gerektirir. Meselenin belki bu yanı şimdiki kadar bu alandaki ilerlemeyi geciktirmiştir. Bir de bu alanda orijinal belge azdır. Selçuklu vakfiyelerinin ekserisi **Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde** defterlere geçirilmiştir. Tabii bunların orijinallerinden mi, yoksa ikinciden belgelerden mi yazıldıklarını bilemiyorum. Ayrıca **Etnografya Müzesi** ve **İstanbul Türk-İslâm Eserleri Müzesi'nde** orijinal vakfiyeler vardır. Özel şahıslarda bulunan vakfiyeler de vardır.

Anadolu Selçuklularının sosyal ve ekonomik tarihi, bu vakfiyeler taranıp yayınlanmadıkça tam olarak ortaya çıkmaz. Siyasal tarih alanında yapılan çalışmalara ilâveten bilhassa **Türkiye Cumhuriyeti'nin** kuruluşundan ve özellikle 1940'lerden sonra bu konunun önemi anlaşılacak çalışmalar yapılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde Arapça vakfiyelerin bir çoğu Türkçe'ye tercüme edilmiş, yeni harflerle daktilo edilerek Arapça bilmeyenlerin hizmetine sunulmuştur.

Selçuklu devri hükümdarlarına ait vakıflar olduğu gibi, bu devrin devlet ricalinin (vezir, pervane, kumandan gibi) vakıfları da vardır.

Burada Selçuklu devri vakıfları ve vakfiyeleri üzerine yapılmış önemli neşir ve araştırmaları anmak faydalı olacaktır:

Osman Turan'ın Belleten dergisinde üç makalesi metin, çeviri ve tahlillerle yayınlanmıştır:

1 — **Selçuk Devri Vakfiyeleri I, Şemseddin Altun-Aba Vakfiyesi ve Hayatı**, C. XI, Sayı 42,

L#6T

2 — **Selçuk Devri Vakfiyeleri II, Mübârizeddin Er-Tokuş ve Vakfiyesi**, C. XI, Sayı 43, 1947

3 — **Selçuklu Devri Vakfiyeleri III, Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri**, C. XII, Sayı 45, 1948.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı, **Belleten'de Karamanoğulları Devri Vesikalarından İbrahim Bey'in Karaman İmaretı Vakfiyesi**, C. I, Sayı 1, 1938, ile **Vakıflar Dergisi'nde Niğde'de Karamanoğlu Ali Bey Vakfiyesi**, S. II, Ankara, 1942'ni neşretti.

Zeki Oral'ın **Konya'da müntezir Anıt** dergisinin çeşitli sayılarında kısa olarak yayınladığı vakfiyelerden mâadâ **Vakıflar Dergisi'nde**:

Turgut Oğulları, Eserleri-Vakfiyeleri, Sayı III, Ankara, 1956.

Aksaray'ın Tarihi Önemi ve Vakfiyeleri, Sayı V, Ankara, 1962

Belleten'de yayınladığı :

Karamanoğulları Tarihine Ait Vesikalar Ya. tağan Mürsel Vakfiyesi, C. XVIII, Sayı 71, Ankara, 1954

Karaman'da Hoca Mahmud Mescidi, Dar ul-huffaz'ı Vakfiyesi ve Kitabeleri, C. XXIII, Sayı 90, Ankara, 1959

Yine Z. Oral'ın **İlahiyat Fakültesi Dergisi'n-** de:

Selçuklu Devri Vesikaları, Ahi Ahmed Nahcivani Vakfiyesi, C. III, Sayı 3-4, Ankara, 1954 yayınlanmıştır.

M. Cevdet ilk defa **Vakıflar Dergisi'nde**, **Sivas Darüşşifası Vakfiyesi ve Tercemesi**, Sayı I, Ankara, 1938'ni neşretti.

Genç tarihçi meslektaşlarımızdan R. Yınanç XIII. yüzyılın ilk yarısına ait olan vakıflar üzerinde çalıştı. Bunlardan **Sivas Darüşşifası Vakfiyesi**, **Kesik-Köprü ve Ribatı Vakfiyesi**, **Halifet Gazi Medresesi Vakfiyesi'ni** ele alarak bu sonuncusunu **Vakıflar Dergisi'nde** Sayı XV, Ankara, 1982 yayınladı.

Ahmet Yaşar Ocak, **Emirci Sultan ve Zaviyesi'ni** incelerken **Zaviyeye** ait vakıf belgelerini de neşretti: **Tarih Enstitüsü Dergisi**, Sayı 9, İstanbul, 1978

Ben (İsmet Kayaoğlu), **Vakıflar Dergisi**, Sayı XII'de **Turumtay Vakfiyesi**, Ankara, 1978 ve Sayı XIII'te **Rahatoğlu ve Vakfiyesi** üzerinde durdum. Ankara, 1981. **Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası** adlı **Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün** yayınladığı müşterek yazarlı eserde **Divriği Ulu Cami Vakfiyesini** inceledim.

Müstakil kitap halinde Ahmet Temir, **Kırşehir Emiri Caca Oğlu Nureddin'in 1272 tarihli Arapça-Moğolca Vakfiyesi'ni** yayınladı T.T.K. Ankara, 1959

Ayrıca çeşitli monografiler, şehir tarihleri içinde de vakfiyelere yer ayrılmıştır. Bunlardan en önemlilerini sayabiliriz :

M. Ferit (Uğur), M. Mesut (Koman), Ünlü Selçuklu veziri ve yapmış olduğu hayırlardan ötürü sahibu'l-hayrât ünvanı taşıyan **Sahip Ata'ya** hasrettikleri eserde, vakfiyesinden bahsederler: **Selçuk Veziri Sahip Ata ile Oğullarının Hayat ve Eserleri**, İstanbul, 1934

Rıdvan Nafiz ve İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın **Sivas Şehri** adlı eser, İstanbul, 1928 ile bu sonuncu yazarın **Kitabeler I, II, 1927-29** adlı eserinde vakfiyelerden parçalar verilmiştir.

Tarihte Kırşehir-i Gülşehri, İstanbul, 1948. yazarı Cevat Hakkı Tarım bu il ile ilgili çeşitli vakıfnamelere yer verirken **Ahi Evran'a** ve vakfiyesine de geniş yer vermiştir.

İbrahim Hakkı Konyalı, yazmış olduğu bir çok şehir tarihleri içinde o yerin kitabelerine ve vakıflarına da büyük yer ayırır.

Son olarak Mustafa Çetin Varlık'ın **Germiyan Oğulları Tarihi (1300-1429)** adlı eserinde (Ankara, 1974) - **Germiyanlı II. Yakub'un Kutahya'daki taş vakfiyesi** ve vakıflarına yer verildiğini burada ifade etmek gerekir.

Ayrıca belki ismini unuttuğumuz, çeşitli dergilerde yayınlanan vakfiyeler, **Selçuklu Kültür Tarihimizin** vazgeçilmez belgeleridir.

Şimdi Selçuklu vakıfları hakkında sadece bir fikir vermek için çeşitli amaçlarla yapılmış olan vakıflardan bir kaç örnek vermek istiyoruz.

Selçuklular zamanında Anadolu'da medreseler birer vakıf kurum olarak kurulmuştur. Bunların vakfiyelerinde kuruluşu ve işleyişi hakkında bilgi mevcuttur. Buradan öğrendiğimize göre medreselerde öğretim parasız olup, öğrencilerin yiyecek ve yatacak masrafları vakıf gelirlerinden karşılanır, ayrıca kendilerin harçlık verilirdi. Nitekim **Konya'daki Altun Aba (İplikçi)'nin** 1202 yılında tanzim edilen vakfiyesinde, yüksek seviyede üç öğrenciye ayda 15 dinar, orta seviyede 15 öğrenciye ayda 10 dinar, ilk seviyede 20 öğrenciye de ayda 5'er dinar ödeneceği açıklanmaktadır, öğrencilerin ilim seviyesini yükseltmek için her yıl medreseye 100 dinar değerinde kitap alınması öngörülmektedir. Ayrıca, beş yıllık bir süre içinde kabiliyet gösteremeyen ve derslere muntazam devam etmeyen öğrencinin medreseden çıkarılacağı belirtilmiş ve bu masraflar için vakfedilen han, dükkan ve arazinin miktarı ve adları kaydedilmiştir.(1)

Bu belgeler yardımıyla Selçuklu medreselerindeki öğrenci sayısı hakkında bilgi ediniyoruz. Bu sayı 20 ila 40 arasındadır. Mesela **Sivas Buruciye Medresesi'nde** 30, **Konya Altun-Aba Medresesi'nde** 38 öğrenci bulunuyordu. Ancak bunların harçlıklı (yani burslu) öğrenci olduğunu göz önünde tutmak lazımdır. Vakfiyelerde öğretim süresi hakkında kati bilgi yoktur. **Konya Karatay Vakfiyesine** göre öğrenci, daha sonra Osmanlılarda görüleceği gibi fakih ve mü-lazim olarak iki şubeye ayrılmaktadır.(2) **Kırşehir Caca Bey Medresesi Vakfiyesinde** fakihlerin medreseyi üç yılda bitireceği kaydedilmiştir.

Vakfiyelerde eğitimi yapılan bilim dalları ve kaç adet müderrisin olacağı konusu yer alır. **Konya Karatay Medresesi Vakfiyesinde** müderrisin şeriat, hadis, tefsir, usul ve furu ilimlerinde liyâkatlı biri olması hususu aranır. Kimi vakfiyelerde müderrisin mezhebi tasrih edilerek, çoğu defa bunların hanefi olması istenir. Nitekim **Altun Aba Vakfiyesinde** müderrisin hanefi olacağı açıkça belirtilmiştir. **Sivas Gök Medrese'ye** ait vakfiyede müderrisin şafii mezhebinden olması istenmekle beraber hanefi olabileceğine de işaret edilmiştir. Müderristen sonra gelen ve onun yardımcıları olan müid (asistan), kademli öğrenciler arasından seçilir. İlk seviyede öğrencilerle meşgul olup, onlara derslerini ezberletirdi ki bunların da sayısı genellikle ikidir.

Anadolu medreselerinde, devrin diğer medreseleri ile karşılaştırılırsa, daha çok bir ihtisallaşma vardır. Darulhadis, Fıkıh medresesi, Tıp medresesi şeklinde sınıflandırılmıştır. Mesela **Konya'daki İnce Minareli Medrese** bir Darulhadis, yine **Konya'da Sırçalı Medrese** bir Fıkıh

medresesi, **Kayseri'deki Çifte Medrese'nin** doğudaki bölümü bir Tıp medresesidir. **Kırşehir** ve **Kütahya'daki** iki medrese de ise Hey'et ve Nücum ilimleri öğretilmekte idi.

Sağlık alanında yapılan vakıf tesislerin de bir hayli olduğu görülür. Bunlara Arapça Daruşşifa veya Farsça Bimaristan ismi verilir. Bu daruşşifalardan en eskisi **Kayseri'de** bir hayır sever Türk kadını olan **Gevher Nesibe Hatun ve Gıyaseddin Keyhüsrev** tarafından kurulmuştur. 1205 tarihini taşır.

Yine hayır sever bir Türk kadını olan **Behram Şah'ın** kızı **Turan Melek** tarafından **Divriği Ulu Camii** bitişiğinde bir daruşşifa kurulmuştur (1228). Vakfiyesi maalesef bugün elimizde yoktur.

Sivas'ta I. İzzettin Keykavus tarafından 1217'da inşa edilen **Daruşşifa** hem mimari sanatı, hem de seramikleri ve yazı sanatı bakımlarından önemli bir abidedir. Buna ait bir vakfiye sureti bize kadar gelmiştir. Yüzden fazla dükkan ve pek çok arazi ve başka akarın vakfedildiği bu daruşşifada mütehassis tabipler, cerrahlar, göz doktorları, görevliler ve müstahdemler bulunuyordu. Burada ki görevlilerin ve ilaçların tahsisatı, hasta masrafları bu vakıf gelirinden temin ediliyordu.

Bunlardan başka, bu dönemin sağlık tesisleri **Harput Daruşşifası** (1235), **Atabek Feruh** tarafından yapılan **Çankırı Daruşşifası** (1235), **Pervaneoğlu Ali Bey** tarafından yaptırılan ve kapı duvarı üzerinde yılan figürü bulunduğu için **Yılanlı Dergah** denilen **Kastamonu Daruşşifası** (1272), **Tokat Daruşşifası** (1277), **Amasya'daki İhanlı hükümdarı Olcaytu** tarafından yaptırılan **Amasya Daruşşifası** (1308) vardır.

Kütahya'daki II. Yakup Bey'in imareti ile ilgili taş vakfiyede bu yere gelen misafirlere yardım ve hastalarla ilgili şartlar bulunur. Vakfiyenin dili ile buradan bir parçayı sunalım : "... gelen misafirlere atına yine üç güne dek yem veriler, andan girü anda olan misafirlere ve mücavirlere adetinde aşu ve ekmeği ilkin anlara bol vireler, andan sonra girü kalan vireler ve dahi anda kim ki hasta olası olursa ana hekim getürelere, ilaç itdürelere ve hekim hak-kın vireler ve edviye parasın vireler"(3).

Anadolu Selçukluları zamanında, Anadolu'da ticaret hayatının canlılığına, o zamandan günümüze kadar ayakta kalan kervansaraylar ta-

(1) O. Turan, **Selçuk Devri Vakfiyeleri I, Şem-seddin Altun-Aba ve Hayatı**, Belleten, Sayı : 42, s. 202-204

(2) O. Turan **Selçuk Devri Vakfiyeleri III, Cemaleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri**, Belleten, Sayı : 45, s. 78-80

(3) M. Çetin Varlık, **Germiyan-oğulları Tarihi** (1300-1429). Ankara, 1974, s. 149; İ. H. Uzunçarşılı, **Kütahya Şehri**. İstanbul, 1932, s. 82

nıklık eder. Bunların vakıf olması gerekir. Fakat araştırmalara rağmen bu abidelerin pek azının vakfiyeleri bulunmuştur.

Burada bir fikir vermek amacıyla, vezir **Celeddin Karatay** tarafından inşa ettirilen **Kervansaray**'ın H. 645/M 1247 tarihli vakfiyesinden bir kaç enteresan hükmü aktaralım. Yolcuların kervansarayda, hayvanlarıyla birlikte, üç gün meccanen kalma imkânı vardır. Kervansarayaya gelen, müslüman-hıristiyan, zengin-fakir, hür-köle bütün misafirlere aynı yemek verilmesi şartı vardır. Yolcuların çeşitli ihtiyaçları için kayıtlar yer alır. Yolcuların ayakkabılarını tamir veya ayakkabı olmayana yeni ayakkabı verileceği hususundaki vakıf şartları çok dikkate şayandır. Bunun gibi hana gelen hayvanların nallanması için nal ve çivi tahsis edilmektedir. Handa hastalanan hayvanlara bakmak için orada devamlı bir baytar vardır ki ona vakfiyede 100 dirhem para ile 24 müd zahire ayrılmıştır. Kervansarayın aydınlatılması için gerektiği kadar yağ (zeyt), mescid için mum ve yolcuların ısınması için gerekli odunun miktarının tesbiti idarecilere bırakılmıştır. Ayrıca **Celeddin Karatay**, Kervansarayaya inen yolcuların yıkanma ihtiyaçlarını unutmamıştır. Handa hasta olanlar için de ilaç ve meşrubat tahsisi vardır. **Yalnız** burada bir doktorun bulunduğu dair bir kayda rastlanmaz. Muhtemelen hasta olanlara **Kayseri** ve **Sivas** gibi büyük şehirlerden tabip getirtmek mümkün olabiliyordu.(4)

Selçuklu vakıf'arı içinde çeşitli sosyal ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılmış olan vakıflar vardır. Yayınlanmış olduğumuz **Rahatoğlu Vakfiyesinde**, vâkif tesis etmiş olduğu **Darurraha** için görevlilere ve zaviyenin masraflarına pay ayırdıktan başka gelirin 1/5'ini akrabasından fakir olanlara; yaşlılara, kötürüm ve cüzzamlılara, hapiste olanlara, yoksul ve kimsesizlerin techiz ve tekfini cihetine ayırmıştır. Enteresan bir cihet olarak vâkif, vakıf gelirlerinin 1/5'ini oğlu **Ömer** ve torunu **Dilşad'a** tahsis etmiştir. Vakfiyede **Dilşad'a** 5, 10, 15 yaşlarına varınca verilecek olan değişen miktarlar ayrı ayrı belirtilmiş, cihazının hazırlanması, ve münasibiyle evlendirilmesi şart kılınmıştır.

Rahatoğlu vakfiyesinde önemli bir kayıt, her hangi bir surette kazaya uğrayan kişilere kuvvetli rehin ve sağlam kefil ile borç verilmesi-(5)

Burada son olarak **Beylikler Dönemine** ait **Candaroğlu İsmail Bey'in** 1457 tarihli imaret vakfiyesinde mevcut enteresan noktalardan biri köle azad etme cihetidir. Buna göre vakfa hizmet için alınmış olan üç köle, imaretin mutfağında 6 sene süreyle çalışacak; bu üç kölenin bedelleri için her gün üç dirhem ayrılıp saklanacak, hizmet süreleri tamamlanınca azad edilecekler ve ayrılan para ile yerlerine yeni köleler alınacaktır. Bu husus köle azadı için

vâkıfın düşündüğü onurlu bir usul olarak dikkatimizi çekmektedir.(6)

Selçuklu vakfiyelerinden Anadolu'nun etnik durumu, toponomisi, din-ictimâi durumu ve iktisadi durumu için kaynak olarak istifade edilir. Mahal'e, köy ve mevki isimleri, şahıs isimleri Anadolu'nun etnik yapısı hakkında bir fikir verir. Mesela **Caca Oğlu Nureddin Vakfiyesinde**, **Konya'da** "Ermenhan" adı ve hudut gösterilirken Ermeniler Mezarlığı yanında denilmesi daha 1272 yılında Konya'da bir miktar **Ermeninin** bulunduğunu gösterir. **Fahreddin Sahip Ata'nın Sivas Gök Medrese vakfiyesinde** Ermenice, Rumca isimler geçer. Bunların doğru olarak okunması bir problemdir. **Sivas'da Yahudilerin** de bulunduğu, bir hudut gösterilirken "Yahud vereseşi" denmesinden anlaşılır.(7)

Zaman geçtikçe Türkleşmenin arttığı dikkati çeker. Meselâ 1367 tarihli vakfiyede adlar artık doğrudan doğruya Türkçe verilir. Nitekim **İnöyük**, **Bayram Viranı**, **Çökçe-viran**, **Yağmur-vuran**, **Ordu v.s.** gibi Türk köy adlarına sık sık rastlanır. Bundan başka **Bayat**, **Todurga**, **Alayundlu**, **Çavuldur**, **Beğdili**, **Salur** gibi **Oğuz Boyu** adlarına; **Songur**, **Köktaş** gibi halis Türk adlarına rastlanır.(8)

Vakfiyeler sayesinde şehir ve ekonomik hayat hakkında da bilgi ediniyoruz. Mesela **Sivas'da** zikredilen çarşılarından şehrin büyük bir ticaret merkezi olduğu anlaşılmaktadır : **Bakkallar**, **kasaplar**, **attarlar**, **sürücüler çarşısı**, **un pazarı**, **koyun pazarı**, **demirciler çarşısı**, **aşçılar çarşısı** gibi 16 çarşı ismi geçer.(9)

Böylece biz burada Selçuklu vakfiyelerinin ancak bir kaçından bahsedebildik. Sosyal ve ekonomik hayat için bunların önemini göstermeye çalıştık. Vakıf kurumu, Selçuklu Türkiyesi toplum hayatının her devresinde kendini göstermiş önemli bir kurum niteliği kazanarak, sosyal fonksiyonunu asırlarca devam ettirmiştir.

(4) O. Turan, a.g.mak., s. 55-58

(5) İ. Kayaoğlu, **Rahatoğlu ve Vakfiyesi, Vakıflar Dergisi**, Sayı: XIII, s. 6-7

(6) Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi, Defter no. 582, s. 228

(7) S. Bayram-A. H. Karabacak, **Sahib Ata Fahrüddin Ali'nin Konya, İmaret ve Sivas, Gökmedrese Vakfiyeleri, Vakıflar Dergisi**, Sayı : XIII, s. 58, no : 78, s. 59, no : 81; A. Temir, **Kırşehir Emiri Cacaoğlu Nureddin'in Arapça-Moğalca Vakfiyesi**, Ankara, 1959, s. 115-6; M. A Köymen, **Selçuklu Devleti Kaynakları Olarak Vakfiyeler, Studi Preottomani e Ottomani, Atti del Convegno di Napoli (24-26 Settembre 1974)** s. 156

(8) M. A. Köymen, a.g.mak., s. 157

(9) M. A. Köymen, a.g.mak., s. 161; **Sivas Gökmedrese Vakfiyesi, Vakıflar Dergisi**, Sayı: XIII, s. 56-7 v.d...